భారతదేశంలో కులం పౌరహక్కుల సమస్యగా గుర్తింపచేయడంలో బాలగోపాల్

కె. సత్యనారాయణ

రిజర్వేషన్ వ్యతిరేక ఆందోళనలని దళితులపై అత్యాచారాలుగా అర్థం చేసుకోవాలని, ఈ ఆందోళనలు అగ్రకులాల వాళ్ళు తమ అహంకారాన్ని, ఆధిపత్యాన్ని ప్రదర్శించటానికే చేస్తున్నారని, వారు చెప్పులు కుట్టడం, వీధులు ఊడ్వడం లాంటి పోరాటరూపాల ద్వారా దళితుల్ని కించపరుస్తున్నారని, కాబట్టి సారాంశంలో రిజర్వేషన్ వ్యతిరేక ఆందోళనలు దళిత వ్యతిరేక ఆందోళనలే అని అన్నారు. ఈ అప్రజాస్వామిక ఆందోళనకు అండగా ఎపిసిఎల్‌సి నిలవనక్కర లేదన్నారు. అలాగే, రిజర్వేషన్లు ఒక ప్రజాస్వామిక హక్కని ఆ హక్కు దళితుల పోరాటాల వల్ల వచ్చిందని ఆయన వ్యాఖ్యానించారు.

కె.బాలగోపాల్ హక్కుల ఉద్యమంలో కులసమస్యని పౌరహక్కుల సమస్యగా గుర్తించడం, ఆ అవగాహనని ఆంధ్రప్రదేశ్ పౌరహక్కుల సంఘం ప్రణాళికలో, ఆతరువాత మానవ హక్కులవేదిక లక్ష్యాలలో చేర్చడం ఒక గొప్ప ప్రజాతంత్ర కృషిగా గుర్తించాల్సిన అవసరంవుంది. దళితులపై అంటరానితనం, వివిధ రకాల వివక్షలకు వ్యతిరేకంగా, దళితులకు, ఓ.బి.సి.లకు రిజర్వేషన్లకోసము, వారికి రాజ్యాంగపరంగా రావాల్సిన హక్కుల సాధనకోసం బాలగోపాల్ చేసిన కృషి చాలా గొప్పది. దళిత, పీడిత కులాల హక్కులకోసం బాలగోపాల్ కృషిని గుర్తించడం, ఆయన కులసమస్యని పౌరహక్కుల సమస్యగా వ్యాఖ్యానించి హక్కుల ఉద్యమంలో ఎజెండాగా చేర్చిన అవగాహనను ఆచరణలో పెట్టడమే బాలగోపాల్‌కు సరైన నివాళి అవుతుంది.

"పౌరహక్కుల సమస్యగా కులం"అనే అంశంపై బాలగోపాల్ 1996లో బెంగుళూరులో పీపుల్స్ డెమోక్రాటిక్ ఫ్రంట్(PDF) సమావేశంలో ప్రసంగించారు. ఆ ప్రసంగంలో ఆయన పౌరహక్కుల సమస్యగా కులసమస్యను గుర్తించడానికి గల నేపథ్యాన్ని, చరిత్రను వివరించారు. 1985లో కారంచేడులో దళితుల మారణకాండ జరిగింది. కమ్మకుల దురహంకారులు దళితవాడపై పడి మూకుమ్మడి హత్యాకాండ జరిపారు. ఎ.పి.సి.యల్.సి తరపున నిజనిర్ధారణ కమిటీ కారంచేడు మారణకాండపై పరిశీలన చేసి, ప్రకటన ఇచ్చింది. ఆ ప్రకటనలో "భూస్వాములు హరిజనులపై"చేసిన దాడిని ఖండిస్తూ, హంతకుల్ని ప్రభుత్వం అరెస్టు చేయాలని డిమాండ్ చేసింది. ఆ తరువాత కొద్దిరోజులకే వరంగల్‌లో కొందరు రెడ్డి కులానికి చెందిన విద్యార్థులు, 'తమ గ్రామంలో రెడ్డి కులస్థులపై, దళితులు దాడి చేసారని', బాలగోపాల్ గారు నిజనిర్ధారణకు రావాలని కావాలనే అడిగారు. 'భూస్వాములకు పోలీసుల, ప్రభుత్వ అండదండలుంటాయి, దళితులు పేదవారు కాబట్టి వారికోసం ఎపిసిఎల్‌సి మాట్లాడుతుందని' బాలగోపాల్ జవాబు చెప్పారు. అయితే, ఈ జవాబు సరిపోదని, కారంచేడు దళితుల ఊచకోతను కేవలం రాజ్య అణచివేతగా చూస్తే సరిపోదని అపుడు దళిత ఉద్యమం లేవనెత్తిన ప్రశ్నల సందర్భంలో అర్థమయింది. దళిత ఉద్యమం మానవ మర్యాద, ఆత్మ గౌరవం అనే కొత్త ప్రశ్నల్ని ముందుకు తెచ్చింది. ఈ దేశంలో కొన్ని ప్రజాసమూహాల్ని పౌరులుగా కాదుగదా, కనీసం 'మనుషులుగా'సమాజం గుర్తించడం లేదు. మనుషులుగా గుర్తింపులేక, ఊరికి దూరంగా బతుకుతూ, అంటరానితనానికి , అత్యాచారాలకు, కనీస మానవ మర్యాదకు, గౌరవానికి గుర్తింపుకు నోచుకోని దళిత కుల ప్రజలు, సామాజికంగా వెనుకబడి, వివక్షకు గురవుతున్న ఓ.బి.సి.కులాలప్రజలు కనీసం "పౌరులు"గా పరిగణించబడటం లేదు. అలాంటి ప్రజా సమూహాల్ని, సామాజిక వర్గాల్ని అణచివేతకు, హక్కుల ఉల్లంఘనకు గురి చేసే ఆధిపత్య వ్యవస్థగా భారతదేశంలోని కులవ్యవస్థనూ, దానిని భావజాలపరంగా బలపరిచే బ్రాహ్మణీయ సంస్కృతినీ గుర్తించాల్సిన అవసరం వుందని ఎపిసిఎల్‌సి గుర్తించి, 1991లో తన ప్రణాళికలో కులసమస్య పౌరహక్కుల సమస్యగా చేర్చటం జరిగింది. అలాగే, 1986లో తెలుగుదేశం ప్రభుత్వం ఓ.బి.సిలకు రిజర్వేషన్లు కల్పిస్తూ ఉత్తర్వులు జారీచేయగానే అగ్రకుల విద్యార్థుల నుంచి రిజర్వేషన్ల వ్యతిరేక వుద్యమం వచ్చింది. ఆ సందర్భంలో అగ్రకుల విద్యార్థులు "తాము ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా ర్యాలీలు తీస్తుంటే, మాకు ప్రభుత్వం అనుమతి ఇవ్వకుండా హక్కుల ఉల్లంఘనకు పాల్పడుతోందనీ, ఎపిసిఎల్‌సిని తమ హక్కులు కాపాడాలని అడిగారు. ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా ర్యాలీ తీసే హక్కు ప్రజాస్వామిక హక్కే. అయితే ఈ అగ్రకుల విద్యార్థులు పీడిత కులాలకు వ్యతిరేకంగా ఈ ప్రదర్శనలు, ర్యాలీలు చేస్తున్నారు. ఈ జటిలమైన ప్రశ్నకు బాలగోపాల్ అప్పట్లో తను రాసిన ఒక వ్యాసంలో జవాబు చెప్పారు. రిజర్వేషన్ వ్యతిరేక ఆందోళనలని దళితులపై అత్యాచారాలుగా అర్థం చేసుకోవాలని, ఈ ఆందోళనలు అగ్రకులాల వాళ్ళు తమ అహంకారాన్ని, ఆధిపత్యాన్ని ప్రదర్శించటానికే చేస్తున్నారని, వారు చెప్పులు కుట్టడం, వీధులు ఊడ్వడం లాంటి పోరాటరూపాల ద్వారా దళితుల్ని కించపరుస్తున్నారని, కాబట్టి సారాంశంలో రిజర్వేషన్ వ్యతిరేక ఆందోళనలు దళిత వ్యతిరేక ఆందోళనలే అని అన్నారు. ఈ అప్రజాస్వామిక ఆందోళనకు అండగా ఎపిసిఎల్‌సి నిలవనక్కర లేదన్నారు. అలాగే, రిజర్వేషన్లు ఒక ప్రజాస్వామిక హక్కని ఆ హక్కు దళితుల పోరాటాల వల్ల వచ్చిందని ఆయన వ్యాఖ్యానించారు. రిజర్వేషన్లని ఉద్యోగాల సమస్యగా, విద్యాహక్కు సమస్యగా చూడటం సరైంది కాదని అంటూ, రిజర్వేషన్లను కులవ్యవస్థ సృష్టించిన అసమానతల నేపథ్యంలో చూడాలని అన్నారు. కులవ్యవస్థ కారణంగా వివిధరంగాలలోకి ప్రవేశంలేక సామాజికంగా, విద్యాపరంగా, ఆర్థికంగా వెనుకబడిన ప్రజలకు రిజర్వేషన్లు కల్పించడం అంటే ఈ దేశంలో సమానత్వాన్ని పెంపొందించే చర్యగా చూడాలన్నారు. అందుకే, రిజర్వేషన్లు కుల ప్రాతిపదికపై వుండాలని చాలా గట్టిగా వాదించారు. కుల ప్రాతిపదికను నీరుగార్చే ఆర్థిక ప్రాతిపదిక, 'క్రిమిలేయర్'లాంటి భావనల్ని ఆయన తీవ్రంగా

వ్యతిరేకించారు.

కారంచేడు, చుండూరు లాంటి అనేక మారణకాండలను వ్యతిరేకిస్తూ ఆయన విస్తృతంగా ప్రచారం చేసారు, రాసారు. కోస్తా ఆంధ్రాలో హరిత విప్లవ కారణంగా వ్యవసాయరంగంలో వచ్చిన మార్పుల నేపథ్యంలో కొత్తగా వచ్చిన నయా ధనిక వర్గమైన కమ్మ కులస్థులు, ఇతర శూద్ర అగ్రకులాల భూస్వామ్యవర్గం, విద్యా, ఉద్యోగరంగాల్లో ఎదుగుతున్న దళితుల్ని చూసి, ఓర్వలేక చేసిన దాడులుగా, ఆధునిక హింసగా అర్థం చేసుకోవాలన్నారు. చుండూరులో ప్రత్యేకకోర్టులు 13 ఏళ్ళ తర్వాత రెడ్డిహంతకులకి శిక్షలు పడడానికి బాలగోపాల్ చాలా కృషిచేసారు. చుండూరు రెడ్డి హంతకులు లేవనెత్తిన రకరకాల న్యాయవివాదాల్ని బాలగోపాల్, కణ్ణబిరన్‌లు హైకోర్టులో వాదించి, విచారణకు అడ్డంకులు తొలంగించారు.

దళిత కులాల మధ్య ఎస్.సి రిజర్వేషన్లు అనుభవించడంలో వచ్చిన వివాదంపై బాలగోపాల్ స్పష్టమైన వైఖరి తీసుకుని, ఎస్.సి రిజర్వేషన్ల వర్గీకరణ ప్రజాస్వామికమైన చర్యగా ఆయన వ్యాఖ్యానించారు. సుప్రీంకోర్టు వర్గీకరణ చట్టాన్ని కొట్టివేసిన సందర్భంగా, సుప్రీంకోర్టు దళితకులాల మధ్య అసమానతల్ని చూడనిరాకరించడం సామాజిక వాస్తవాన్ని చూడనిరాకరించడమేనని ఆయన సుప్రీంకోర్టుని తీవ్రంగా వ్యతిరేకించాడు. అలాగే, ఓ.బి.సి.రిజర్వేషన్ల విషయంలో సుప్రీంకోర్టు తీర్పులు న్యాయసూత్రాలు, రాజ్యాంగ సూత్రాల పరిధిలో కాకుండా, న్యాయమూర్తులు తమ భావజాలకోణం నుంచి తీర్పులు చెపుతున్నారని విమర్శించారు. ప్రస్తుతం కేంద్రీయవిద్యాసంస్థల్లో రిజర్వేషన్లు కల్పించేచట్టంపై సుప్రీం కోర్టు తన పరిధి దాటి మాట్లాడిందని, అగ్రకులాలకు 100 శాతం దాటి సీట్లు వచ్చేలా చేసిందని అన్నారు. మొత్తంగా సుప్రీంకోర్టు అగ్రకులాల ఆధిపత్యాన్ని కాపాడే సంస్థగా మారిందని విమర్శించారు.

హక్కులరంగంలో అంబేద్కర్ రచనలు, ప్రతిపాదనల్ని ఆయన ముఖ్యమైనవిగా భావించారు. ఈ దేశంలో కులం ఆధారంగా ఆస్తి, విద్య, అధికారాలలో వాటా నిర్ణయింపబడుతున్నదని, అందుకే కులం నిర్మూలన జరగాలని, అంబేద్కర్ చేసిన వాదనలు హక్కుల ఉద్యమాల అవగాహనలో భాగం కావాలని వాదించారు. ముఖ్యంగా 'ప్రతిమనిషికీ ఒకే విలువ'అన్న ప్రజాస్వామిక సూత్రాన్ని అంబేద్కర్ నుంచి నేర్చుకోవాలని బాలగోపాల్ తన చివరి రోజుల్లో బలంగా ప్రతిపాదించారు.

బాలగోపాల్ భౌతికంగా మనమధ్య లేకపోయినా ఆయన ఆచరణ, అవగాహన మనముందువున్నాయి. దళితులు, ఓ.బి.సిలు తదితర పీడిత కులాల గురించి, వారి హక్కుల గురించి, వారికి ఒక కొత్త సమాజంకోసం బాలగోపాల్ చేసిన కృషిని గుర్తిద్దాం. గౌరవిద్దాం. ఆయన అవగాహనను ముఖ్యంగా 'కులం పౌరహక్కుల సమస్య'అన్న అవగాహనను మనం ఆచరిద్దాం. ఇదే. ఆయనకి నివాళి.

సత్యానారాయణ, అధ్యాపకులు,

EFLU, హైదరాబాద్.

(పేజి 20 తరువాయి భాగం)

ఆయన ముందు నుంచీ అమలు చేసాడు. రవూఫ్ నాయకత్వంలోని నక్సలైట్ల ఎన్‌కౌంటర్‌లతో మొదలుపెట్టి రాను రాను దొంగల పేరుతో, రౌడీల పేరుతో ఎన్‌కౌంటర్ అయ్యే వారి విషయం, అసంఘటిత రంగంలో ఉన్నవారి హక్కుల అణచివేత విషయం ఎక్కువ పట్టించుకున్నాడు.

చలపతి, విజయవర్ధనరావుల ఉరిశిక్షల రద్దు గురించి పూనుకొని, చొరవ చూపినపుడు నాగభూషణ్ పట్నాయక్ అయినా, భూమయ్య, కిష్టాగౌడ్‌లైనా నక్సలైట్లు గనుక నక్సలైట్లు, కొన్ని రాజకీయ పార్టీలయినా పట్టించుకున్నాయి గానీ ఈ ఇద్దరూ ఏ నిర్మాణంలో లేని వ్యక్తులు. అందులోను దళిత, బడుగు వర్గాల వాళ్లు అని భావించాడు. 'నోరు లేని వాళ్ల'ను పట్టించుకోవాలన్న ఈ వ్యగ్రత రాను రాను బలమైన ఉద్యమాలలోని 'చీకటి కోణాలు' ఎత్తి చూపే అసహనానికి దారి తీసినట్లున్నది. నక్సలైట్లు, ప్రత్యేకించి పీపుల్స్‌వార్ చేసే మంచి పనులు చెప్పడానికి చాలామంది ఉన్నారు, (వాళ్ల విషయంలో చాల వ్యంగ్యంతో కూడిన విశేషణాలు కూడా వాడాడు) నేను కేవలం 'చీకటి కోణాలు' చూపే పనే పెట్టుకుంటానన్నాడు.

అయితే స్పెయిన్ అంతర్యుద్ధం, రెండో ప్రపంచ యుద్ధం కాలాల నుంచి ఇవ్వాటి వరకు సాయుధ పోరాటాల, వర్గ పోరాటాల అండ, నాయకత్వం, నేపథ్యం లేకుండా పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యం అయినా, మనవంటి దేశంలో రాజ్యాంగంలో రాను కున్న హక్కులయినా లభించాయా?

బాలగోపాల్ వంటి వాళ్లు దేశవ్యాప్తంగా న్యాయస్థానాల్లో బయట చేపడుతున్న ఆదివాసుల హక్కుల పరిరక్షణ ఆశయాలు - నూటా ఏభై ఏళ్లుగా దేశంలో ఆదివాసులు రాజ్యంపై, కేంద్రంపై ప్రధానంగా చేసిన, చేస్తున్న సాయుధ పోరాట ఫలితాలు కావా? ఆదివాసులకు అడవిపై హక్కునిచ్చే వన్ ఆఫ్ సెవెన్టీ శ్రీకాకుళ రైతాంగ పోరాట ఒత్తిడి వల్ల వచ్చింది కాదా? బైలదిల్లా తర్వాత ఇవ్వాటికీ ఛత్తీస్‌ఘడ్‌లోకి ఒక్క బహుళజాతి కంపెనీ అయినా, బడా కంపెనీ అయినా ప్రవేశించలేక పోయాయంటే అక్కడ గత పాతికేళ్లుగా పీపుల్స్‌వార్ ప్రతిఘటన ప్రధాన కారణం కాదా? వర్గపోరాటమే ప్రజాస్వామిక హక్కుల సాధనకు కూడ చోటు (స్పేస్) కల్పిస్తుందనే అవగాహన పై బాలగోపాల్‌కు రాను రాను విశ్వాసం సన్నగిల్లుతూ వచ్చింది. చిన్న చిన్న సమస్యలు, చిన్న చిన్న పోరాటాలు, చిన్న చిన్న పరిష్కారాలు తప్ప ఆదర్శ సమ సమాజం అనుమానమే - కనుక విలువలు, ప్రమాణాలు నిజాయితీగా నిలుపుకునే ప్రజాస్వామిక ఉద్యమాలు చేపడదామనే దిశగా పయనించాడు. అది గాంధీజీ వంటి అహింసా మార్గం కూడా కాకపోవడం వల్ల సత్యాగ్రహాల, నిరాహార దీక్షల అలకలకు బెదిరింపులకు కూడా అవకాశం లేకుండా పోయింది. తన నిజాయితీ వల్ల, ఆచరణ వల్ల ఆయన హక్కుల ఉద్యమానికి అసాధారణమైన గుర్తింపు తెచ్చాడు గానీ, ప్రజాస్వామిక హక్కులు నిజంగానే వర్గపోరాటేతర శక్తుల వల్ల సాధించబడి పరిరక్షింప బడుతాయని చరిత్రలో ఇప్పటివరకయితే రుజువు కాలేదు.

(వివి ఏపిసిఎల్‌సి వ్యవస్థాపక సభ్యుడు, 1985 వరకు కార్యవర్గ సభ్యులు)